

מִשְׁכַּנָּא: לט ית מדבֿחא
 דנחֿשא וית סרדא דנחֿשא
 דיליה ית אריחוי וית כל
 מנוהי ית כיורא וית בסיסיה:
 מ ית סרדי דדרתא ית
 עמודהא וית סמכהא וית
 פרסא לתרע דרתא ית
 אטונוהי וסכהא וית כל מני
 פלחן משכנא למשכן זמנא:
 מא ית לבושי שמושא
 לשמשא בקודשא ית לבושי
 קודשא לאהרן כהנא וית
 לבושי בנוהי לשמשא:

פֶּתַח הָאֹהֶל: לט אַתּוּ מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת־
 מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לוֹ אֶת־בְּדוּ וְאֶת־
 כָּל־כְּלָיו אֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־כַּנּוֹ: מ אֶת־קַלְעֵי
 הַחֲצָר אֶת־עַמֻּדֶיהָ וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֶת־
 הַמָּסָךְ לְשַׁעַר הַחֲצָר אֶת־מִיתָרָיו וִיתְדוֹתֶיהָ
 וְאֶת־כָּל־כְּלָי עֲבֹדַת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל מוֹעֵד:
 מא אֶת־בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרֵת בִּקְדוֹשׁ אֶת־
 בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת־בְּגָדֵי בָנָיו
 לְכַהֵן:

entrance of the Tent; (39) The Copper Altar with its copper grating, its rods and all of its vessels; the Laver with its base; (40) The lacework curtains of the Courtyard, its pillars, its sockets; and the Veil for the entrance to the Courtyard, its ropes and its stakes; and all the vessels for the Service in the Sanctuary of the Tent of Appointment; (41) The laced coverings for holy use; the holy garments for Aharon the priest and his sons' garments, with which to serve.

PEKUDAI FOR FRIDAY

פקודי ליום ששי

מב ככל די פקיד יי ית משה
 כן עבדו בני ישראל ית כל
 פלחנא: מג וזא משה ית כל
 עבדתא והא עבדו יתה כמא
 די פקיד יי כן עבדו וברוך

מב כָּכֵל אֲשֶׁר־צִוָּה יְדוּהָ אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־הָעֲבֹדָה: מג וַיֵּרָא מֹשֶׁה
 אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְדוּהָ כֵּן עָשׂוּ וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה: פ

(42) Just as all that the Lord had commanded Moshe, so did the Children of Israel perform all the work. (43) And Moshe saw all the work, and beheld that they had done it as the Lord had commanded — indeed they did [it exactly].

RASHI

רש"י

(43) **And Moshe blessed them** — *Said* (מג) וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה. אָמַר לָהֶם יְהוִי רְצוֹן שְׁתַּשְׂרָה שְׂכִינָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם. וַיְהִי נוֹעַם ה' *Moshe to them: "May it be God's Will that the Divine Presence rest upon the work of your hands, and may the pleasantness of the Lord our God be upon us [and may he firmly establish the work of our hands for us — (O please) firmly establish the work of our hands]!"*

יִתְהוֹן מֹשֶׁה: א וּמְלִיל יֵי עַם
 מֹשֶׁה לְמִימֶר: ב בְּיוֹמָא יִרְחֹא
 קְדָמָאָה בְּחַד לִירְחֹא תְקִים יֵת
 מִשְׁכְּנָא מִשְׁכֵּן זְמַנָּא: ג וּתְשׁוּי
 תַּמָּן יֵת אַרְוֵנָא דְסִהְדוּתָא
 וְתִטֵּל עַל אַרְוֵנָא יֵת פְּרֻכְתָּא:
 ד וְתַעַל יֵת פְּתוּרָא וְתִסְדֵּר יֵת
 סְדְרִיָּה וְתַעַל יֵת מְנַרְתָּא
 וְתִדְלַק יֵת בּוֹצִינְהָא: ה וְתַתֵּן
 יֵת מִדְּבַחָא דְדִהְבָּא לְקִטְרֵת
 בּוֹסְמָיָא קְדָם אַרְוֵנָא דְסִהְדוּתָא
 וּתְשׁוּי יֵת פְּרָסָא דְתַרְעָא
 לְמִשְׁכְּנָא: ו וְתַתֵּן יֵת מִדְּבַחָא
 דְעֻלְתָּא קְדָם תְּרַע מִשְׁכְּנָא
 מִשְׁכֵּן זְמַנָּא: ז וְתַתֵּן יֵת כִּיּוּרָא
 בֵּין מִשְׁכֵּן זְמַנָּא וּבֵין מִדְּבַחָא
 וְתַתֵּן תַּמָּן מִיָּא: ח וּתְשׁוּי יֵת

חמישי שביעי כשהן מחוברין מ א וַיִּדְבֵר יְדוּהָ אֶל־
 מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב בְּיוֹם־הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקִּים אֶת־מִשְׁכַּן אֹהֶל
 מוֹעֵד: ג וְשַׂמְתָּ שָׁם אֶת אֲרוֹן הָעֵדוּת וְסִכַּת
 עַל־הָאָרֶן אֶת־הַפְּרֻכֹּת: ד וְהִבַּאת אֶת־
 הַשְּׁלֶחַן וְעָרַכְתָּ אֶת־עַרְכוֹ וְהִבַּאת אֶת־
 הַמְּנֹרָה וְהַעֲלִית אֶת־נֵרֹתֶיהָ: ה וְנִתְתָה אֶת־
 מִזְבַּח הַזֹּהֵב לְקִטְרֵת לִפְנֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת
 וְשַׂמְתָּ אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכָּן: ו וְנִתְתָה
 אֶת מִזְבַּח הָעֹלָה לִפְנֵי פֶתַח מִשְׁכַּן אֹהֶל־
 מוֹעֵד: ז וְנִתְתָּ אֶת־הַכִּיּוֹר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד
 וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וְנִתְתָּ שָׁם מִיָּם: ח וְשַׂמְתָּ

And Moshe blessed them. **40** (1) And the Lord spoke to Moshe, saying: (2) On the first day of the first month, you will erect the Sanctuary of the Tent of Appointment. (3) And there, you will place the Ark of Testimony and shield the Ark with the Cloth Partition. (4) And you will bring in the Table and set in order its arrangement. And you will bring in the *Menorah* and kindle its lights. (5) And you will place the Golden Altar for incense before the Ark of Testimony, and you will set up the Veil for the entrance of the Sanctuary. (6) And you will place the burnt-offering Altar before the entrance to the Sanctuary of the Tent of Appointment. (7) And you will place the Laver between the Tent of Appointment and the Altar and put water into it. (8) And you will set up the

RASHI

(Bemidbar Rabbah 12:9). *This [chapter of Psalms from which the above verse stems (90:17),] is indeed one of the eleven holy songs [which Moshe composed, beginning with Chapter 90], "A Prayer by Moshe"*

[until Chapter 101 in the Book of Psalms]. **40** (3) וְסִכַּת עַל הָאָרֶן — [The word וְסִכַּת] denotes protection, for the פְּרֻכָּה was a partition [which shielded off the Holy of Holies containing the Ark] (see Rashi on verse 35:12 above). (4) וְעָרַכְתָּ אֶת עַרְכוֹ — [This double, expression, literally "and you will set up its setting-up," alludes to the] two stacks of Showbread [that were set up every Shabbat, each stack comprising six loaves] (see Leviticus 24:5-9).

רש"י

אֶלְהִינוּ עֲלִינוּ וְגו' וְהוּא אֶחָד מִיָּא מְזֻמְרִים
 שְׁבַת־פְּלֵה לְמֹשֶׁה: (ג) וְסִכַּת עַל הָאָרֶן. לְשׁוֹן הַגְּנָה
 שְׁהָרִי מְחִיצָה הֵיחָד: (ד) וְעָרַכְתָּ אֶת עַרְכוֹ. שְׁתֵּי
 מְעָרְכוֹת שֶׁל לֶחֶם הַפָּנִים:

דִּרְתָּא סְחֹר סְחֹר וּתְתֵן יָת
פְּרָסָא דְתַרְע דִּרְתָּא: ט וְתִסַּב
יָת מִשְׁחָא דְרִבּוּתָא וְתִרְבִּי יָת
מִשְׁכָּנָא וְיָת כָּל דִּי בֵּיה
וְתִקְדָּשׁ יִתִּיה וְיָת כָּל מְנוּהֵי
וְיִהִי קוֹדֶשׁ־א: י וְתִרְבִּי יָת
מִדְּבַחָא דְעֻלְתָּא וְיָת כָּל מְנוּהֵי
וְתִקְדָּשׁ יָת מִדְּבַחָא וְיִהִי
מִדְּבַחָא קֹדֶשׁ קוֹדֶשׁ־יָן:
יא וְתִרְבִּי יָת פִּיּוּרָא וְיָת
בְּסִיסֵיה וְתִקְדָּשׁ יִתִּיה:
יב וְתִקְרַב יָת אֲהֶרֶן וְיָת בְּנוּהֵי
לְתַרְע מִשְׁכַּן זִמְנָא וְתִסְחִי
יְתְהוֹן בְּמִיָּא: יג וְתִלְבַּשׁ יָת
אֲהֶרֶן יָת לְבוּשֵׁי קוֹדֶשׁ־א
וְתִרְבִּי יִתִּיה וְתִקְדָּשׁ יִתִּיה
וְיִשְׁמֵשׁ קֹדְמִי: יד וְיָת בְּנוּהֵי
תִקְרַב וְתִלְבַּשׁ יְתְהוֹן כְּתוּבִין:
טו וְתִרְבִּי יְתְהוֹן כְּמָא דִּי
רְבִיתָא יָת אֲבוּהוֹן וְיִשְׁמְשׁוּן
קֹדְמִי וְתִהִי לְמַהוּי לְהוֹן
רִבּוּתְהוֹן לְכַהֲנוּת עֲלָם
לְדִרְיֵהוֹן: טז וְעַבְד מִשָּׁה כְּכֹל
דִּי פְקִיד יִי יִתִּיה פֶּן עֲבַד:
יז וְהוּה בִּירְחָא קֹדְמָאָה בְּשִׁתָּא

אֶת־הַחֲצֵר סְבִיב וְנָתַתְּ אֶת־מִסַּךְ שַׁעַר
הַחֲצֵר: ט וְלִקְחֹתְּ אֶת־שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וּמִשְׁחֹת
אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בּוֹ וְקִדְשֹׁת
אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְהִיָּה קֹדֶשׁ: י וּמִשְׁחֹת
אֶת־מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְקִדְשֹׁת
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהִיָּה הַמִּזְבֵּחַ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים:
יא וּמִשְׁחֹת אֶת־הַפִּיֹר וְאֶת־כַּנּוֹ וְקִדְשֹׁת
אֹתוֹ: יב וְהִקְרַבְתָּ אֶת־אֲהֶרֶן וְאֶת־בָּנָיו אֶל־
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּרְחַצְתָּ אֹתָם בַּמַּיִם:
יג וְהִלְבַּשְׁתָּ אֶת־אֲהֶרֶן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ
וּמִשְׁחֹת אֹתוֹ וְקִדְשֹׁת אֹתוֹ וְכִהֵן לִי: יד וְאֶת־
בָּנָיו תִּקְרִיב וְהִלְבַּשְׁתָּ אֹתָם כְּתַנְתָּ:
טו וּמִשְׁחֹת אֹתָם כַּאֲשֶׁר מִשְׁחֹת אֶת־אֲבִיהֶם
וְכַהֲנוּ לִי וְהִיָּתָה לְהִיָּת לָהֶם מִשְׁחֹתָם
לְכַהֲנַת עוֹלָם לְדֹרֹתָם: טז וַיַּעַשׂ מִשָּׁה כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ כֵּן עָשָׂה: ס שְׁשִׁי יז וְיִהִי

Courtyard all around and place the Veil for the entrance to the Courtyard. (9) And you will take the Anointment Oil and anoint the Sanctuary and everything that is in it, thus sanctifying it and all its vessels, and it will thereby be holy. (10) Anoint the burnt-offering Altar and all its vessels, thus sanctifying the Altar, and the Altar will thereby be holy of holies. (11) Anoint the Laver and its base, thus sanctifying it. (12) Then you will make Aharon and his sons draw near to the entrance of the Tent of Appointment, and you will immerse them in the waters [of a *mikvah*]. (13) And you will dress Aharon with the holy garments, and anoint him, thereby sanctifying him [so] that he may serve Me. (14) And make his sons then draw near, and dress them with Tunics. (15) And you will anoint them, just as you anointed their father, [so] that they may serve Me. This should be done so that their anointment will invest them with an eternal priesthood throughout generations. (16) And Moshe did according to all that the Lord had commanded him — indeed he did [so exactly]. (17) And so it was,

תִּנְיָתָא בְּחַד לִירְחָא אֲתָקַם
 מִשְׁכְּנָא: יח וְאִקָּם מִשֶּׁה יִת
 מִשְׁכְּנָא וַיִּהְיֶה יִת סְמֻכּוֹהֵי וְשׁוּי
 יִת דְּפוּהֵי וַיִּהְיֶה יִת עֲבֻרוֹהֵי
 וְאִקָּם יִת עֲמוּדוֹהֵי: יט וּפְרָס
 יִת פְּרָסָא עַל מִשְׁכְּנָא וְשׁוּי יִת
 חוּפָאָה דְּמִשְׁכְּנָא עֲלוּהֵי
 מִלְּעֵלָא כְּמָא דִּי פְקִיד יִי יִת
 מִשֶּׁה: כ וּנְסִיב וַיִּהְיֶה יִת
 סְהַדוּתָא לְאַרְוֵנָא וְשׁוּי יִת
 אֲרִיחָא עַל אֲרֻנָא וַיִּהְיֶה יִת
 כְּפַרְתָּא עַל אֲרֻנָא מִלְּעֵלָא:
 כא וְאָעַל יִת אֲרֻנָא לְמִשְׁכְּנָא
 וְשׁוּי יִת פְּרָכְתָּא דְּפְרָסָא וְאֶטֶל
 עַל אֲרֻנָא דְּסְהַדוּתָא כְּמָא דִּי
 פְקִיד יִי יִת מִשֶּׁה: כב וַיִּהְיֶה יִת
 פְּתוּרָא בְּמִשְׁכָּן זְמַנָּא עַל צִדָּא

בְּחֶדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאֶחָד
 לַחֹדֶשׁ הַיּוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן: יח וַיִּקָּם מִשֶּׁה אֶת־
 הַמִּשְׁכָּן וַיִּתֵּן אֶת־אֲדָנָיו וַיִּשֶׂם אֶת־קַרְשָׁיו
 וַיִּתֵּן אֶת־בְּרִיחָיו וַיִּקָּם אֶת־עַמּוּדָיו:
 יט וַיִּפְרֹשׂ אֶת־הָאֹהֶל עַל־הַמִּשְׁכָּן וַיִּשֶׂם
 אֶת־מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְּמַעְלָה כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְדוּהָ אֶת־מֹשֶׁה: ס כ וַיִּקַּח וַיִּתֵּן אֶת־
 הָעֵדוּת אֶל־הָאָרֶן וַיִּשֶׂם אֶת־הַבַּדִּים עַל־
 הָאָרֶן וַיִּתֵּן אֶת־הַכְּפֹרֶת עַל־הָאָרֶן
 מִלְּמַעְלָה: כא וַיָּבֵא אֶת־הָאָרֶן אֶל־הַמִּשְׁכָּן
 וַיִּשֶׂם אֶת פְּרֻכַת הַמִּסְךָ וַיִּסֹּף עַל אֲרוֹן
 הָעֵדוּת כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוּהָ אֶת־מֹשֶׁה: ס
 כב וַיִּתֵּן אֶת־הַשֻּׁלְחָן בְּאֹהֶל מוֹעֵד עַל יַרְךְ

that in the first month of the second year, on the first day of the month, the Sanctuary was erected. (18) And Moshe erected the Sanctuary, and positioned its sockets and set up its planks and positioned its bolts, and erected its pillars. (19) And he spread the Tent over the Sanctuary and placed the Tent covering upon it from above, just as the Lord had commanded Moshe. (20) He took the Testimony and placed [it] into the Ark, and he put the rods onto the Ark. Then he placed the Lid on the top of the Ark. (21) And he brought the Ark into the Sanctuary, and set up the veiling Cloth partition, thus shielding off the Ark of Testimony, just as the Lord had commanded Moshe. (22) And he placed the Table in the Tent

RASHI

רש"י

(19) **And he spread the Tent [over the Sanctuary]** — [The term “Tent” here] refers to the [tent-like covering of] sheets of goats’ hair [which formed the roof of the Sanctuary] (see verse 26:7 above and Rashi on verse 35:11 above).

(20) **The Testimony** — [This refers here to] the Tablets [which Moshe had brought from Mount Sinai (see Exodus 34:1 and Deuteronomy 10:1-3)] (compare Rashi on verses 25:16 and 38:21 above). (22) **On the northern side of the Sanctuary** — i.e., [he placed the Table] in the northern half of the room’s width (Yoma 33b) [for the width of the Sanctuary ran from north to south, its length from east to west]. ירך — [This word is to be understood] as it is translated [by Onkelos],

(יט) וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל. הן יריעות העצים: (כ) אֶת הָעֵדוּת. הלוחות: (כב) עַל יַרְךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה. בְּחֻצֵי הַצִּפּוּנֵי שֶׁל רוֹחַב הַבַּיִת: יַרְךְ. בְּתַרְגּוּמוֹ צִדָּא

דְּמִשְׁכַּנָּא צְפוֹנָא מְבֵרָא
 לְפָרְכָתָא: כג וְסִדֵּר עֲלוּהִי
 סְדוּר דְּלַחֵם קִדְּם יִי כְּמָא דִּי
 פְּקִיד יִי יֵת מִשֶּׁה: כד וְשׁוּי יֵת
 מִנְרֵתָא בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא לְקַבֵּל
 פְּתוּרָא עַל צִדָּא דְּמִשְׁכַּנָּא
 לְדְרוּמָא: כה וְאֵדְלַק בּוֹצִינְהָא
 קִדְּם יִי כְּמָא דִּי פְּקִיד יִי יֵת
 מִשֶּׁה: כו וְשׁוּי יֵת מִדְּבַחָא
 דְּדִהֲבָא בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא קִדְּם
 פְּרָכָתָא: כז וְאֶקְטֵר עֲלוּהִי
 קִטְרֵת בּוֹסְמִין כְּמָא דִּי פְּקִיד
 יִי יֵת מִשֶּׁה: כח וְשׁוּי יֵת פְּרִסָּא
 דְּתִרְעָא לְמִשְׁכַּנָּא: כט וְיֵת
 מִדְּבַחָא דְּעֻלְתָּא שׁוּי בְּתִרְעָ
 מִשְׁכַּנָּא מִשְׁכַּן זְמַנָּא וְאַסְק
 עֲלוּהִי יֵת עֻלְתָּא וְיֵת מִנְחָתָא

הַמִּשְׁכָּן צִפְנָה מְחוּץ לְפָרְכָתָא: כג וַיַּעֲרֹךְ
 עָלָיו עֶרֶךְ לָחֶם לִפְנֵי יְדוּהַ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
 יְדוּהַ אֶת־מֹשֶׁה: ס כד וַיִּשֶׂם אֶת־הַמִּנְרָה
 בְּאֵהֶל מוֹעֵד נֹכַח הַשְּׁלֶחֶן עַל יַרְךְ הַמִּשְׁכָּן
 נֹגֵבָה: כה וַיַּעַל הַנֵּרֹת לִפְנֵי יְדוּהַ כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְדוּהַ אֶת־מֹשֶׁה: ס כז וַיִּשֶׂם אֶת־מִזְבַּח
 הַזָּהָב בְּאֵהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפָּרְכָתָא: כז וַיִּקְטֹר
 עָלָיו קִטְרֵת סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוּהַ אֶת־
 מֹשֶׁה: ס שביעי כח וַיִּשֶׂם אֶת־מִסַּךְ הַפֶּתַח
 לְמִשְׁכָּן: כט וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שָׂם פֶּתַח
 מִשְׁכָּן אֵהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה

of Appointment on the northern side of the Sanctuary, outside the Cloth Partition. (23) And he set in order an arrangement of Bread before the Lord, just as the Lord had commanded Moshe. (24) And he placed the *Menorah* in the Tent of Appointment, opposite the Table, on the southern side of the Sanctuary. (25) And he kindled the lights before the Lord, just as the Lord had commanded Moshe. (26) Then he set up the Golden Altar in the Tent of Appointment, before the Cloth Partition. (27) And he caused the perfume incense to [go up in] smoke upon it, just as the Lord had commanded Moshe. (28) And he set up the Veil for the entrance to the Sanctuary. (29) And the burnt-offering Altar — he set up by the entrance to the Sanctuary of the Tent of Appointment, and he brought up the burnt-offering and the meal-offering upon it, just as the Lord had

RASHI

רש"י

namely: "The side," like a thigh (also ירך in the Holy Language) which is on a person's side. (27) **And he caused the [perfume] incense to [go up in] smoke** — [Moshe did this] in the morning and in the afternoon,

as is stated in Scripture [of this commandment] (30:7-8 above), "[Aharon will bring perfume incense up in smoke;] each and every morning, when he cleans out the lamps [And (also) ... in the afternoon]." (29) **And he brought up the burnt-offering and the meal-offering** — [During the first seven days of the Sanctuary's inauguration, Moshe was the sole officiant. However,] even on the eighth day of the inauguration which was the day when the Sanctuary was actually erected [and the day when Aharon himself was inaugurated as a priest, ready to

בִּיָּרֵךְ הַזֶּה שֶׁהוּא בְּצִדוֹ שֶׁל אָדָם: (כז) וַיִּקְטֹר עָלָיו קִטְרֵת. שְׁחֵרִית וְעֵרְבִית כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר בְּהִיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת וְגו': (כט) וַיַּעַל עָלָיו וְגו'. אַף בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמִלּוּאִים שֶׁהָיוּ יוֹם הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן

כִּמָּא דִּי פְקִיד יִי יֵת מֹשֶׁה:
 ל וְשׂוּי יֵת כִּיּוֹרָא בֵּין מִשְׁכַּן
 זְמָנָא וּבֵין מִדְבַּחָא וַיְהִיב תַּמָּן
 מִיָּא לְקִדּוּשׁ: לֹא וּמִקְדָּשִׁין
 מִנֵּה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיהֶן יֵת
 יְדִיהֶן וְיֵת רַגְלֵיהֶן:

וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְדוּה אֶת־מֹשֶׁה:
 ס ל וַיִּשֶׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין
 הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן שָׁמָּה מַיִם לְרַחֲצָה: לֹא וְרַחֲצוּ
 מַמְנוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיהֶן אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־

commanded Moshe. (30) Then he set up the Laver between the Tent of Appointment and the Altar, and placed water in it for laving. (31) From it, Moshe, and Aharon and his sons would lave their hands together with their feet.

RASHI

officiate] — Moshe [still] served and brought the communal offerings. This, with the exception of those offerings which Aharon had been specifically commanded to offer up on that very [eighth] day [in which case Aharon was bestowed with the honor of offering them] — as the verse says (Leviticus 9:7), “[And Moshe said to Aharon:]

Approach the Altar [and sacrifice your sin-offering and your burnt-offering ... and sacrifice the people's offering, ... as the Lord has commanded]” (see Siftei Chakhamim). The burnt-offering — [This does not refer to Aharon's or the people's burnt-offerings which were offered up by Aharon (Siftei Chakhamim; see preceding Rashi), but rather,] the continuous burnt-offering [offered up twice, daily] (see 29:38-42 above). And the meal-offering — [This does not refer to any of the special meal-offerings offered up that day (Siftei Chakhamim), but rather,] the libations meal-offering [which accompanied] the continuous [twice, daily] burnt-offering, as the verse says (29:40 above), “[For each lamb, (offer)] one tenth [of an eifah] of fine flour mixed up with ... [olive] oil.” (31) From it, Moshe, and Aharon and his sons would lave — [Although the Laver was normally exclusively restricted for priestly use and Moshe was not a priest, nevertheless,] on this eighth day of [the Sanctuary's] inauguration, all [of the above, including Moshe,] had equal priestly status. [Now, the word רַחֲצוּ technically is in the future, imperative form and means, “and they will lave...,” as in verse 30:19 above (which has Onkelos's translation as וַיִּקְדָּשׁוּן מִנֵּה, future, imperative form). Here, however, it denotes a present continuous form, as indicated by Onkelos's] Aramaic translation [of the phrase in our verse], namely, וּמִקְדָּשִׁין מִנֵּה, “and they would lave from it.” [Had it meant here “will lave,” in the future, this would have implied that Moshe always would have a status of priesthood, but the present continuous form here teaches us that it was only] on that particular day that Moshe did sanctify (קִדַּשׁ) [his hands and feet] along with them [viz., the priests, Aharon and his sons].

רש"י

שָׁמַשׁ מֹשֶׁה וְהַקְרִיב קִרְבָּנוֹת צְבוּר חוּץ מֵאוֹתָן
 שְׁנֵצִטָּה אַהֲרֹן בּוֹ בַיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר קָרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ וְגו';
 אֶת הָעֹלָה. עוֹלַת הַתְּמִיד: וְאֶת הַמִּנְחָה. מִנְחַת
 נִסְכִּים שֶׁל תְּמִיד כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְעִשְׂרוֹן סֹלֶת בְּלוּל
 בְּשֶׁמֶן וְגו'; (לֹא) וְרַחֲצוּ מַמְנוֹ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבְנֵיהֶן.
 יוֹם שְׁמִינִי לְמִלּוּאִים הוֹשׁוּ בְּלֵם לְכַהֲנֵה וְתִרְגְּמוּ
 וּמִקְדָּשִׁין מִנֵּה. בּוֹ בַיּוֹם קִדַּשׁ מֹשֶׁה עִמָּהֶם:

לב בַּמַּעֲלֹהוֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא
 וּבַמִּקְרָבֵהוֹן לְמַדְבַּחַא יִקְדְּשׁוּן
 כְּמֵא דִּי פְקִיד יִי יֵת מֹשֶׁה:
 לג וְאִקָּם יֵת דְּרֵתָא סְחוּר סְחוּר
 לְמִשְׁכַּנָּא וְלַמִּדְבַּחַא וְיֵהֵב יֵת
 פְּרָסָא דִּתְרַע דְּרֵתָא וְשִׁיִּצִי
 מֹשֶׁה יֵת עֲבִידָא: לד וְחָפָא
 עֲנָנָא יֵת מִשְׁכַּן זְמַנָּא וְיִקְרָא
 דִּיִּי אֲתַמְלִי יֵת מִשְׁכַּנָּא:
 לה וְלֹא יִכִּיל מֹשֶׁה לְמַעַל
 לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא אֲרִי שָׂרָא עֲלוּהִי
 עֲנָנָא וְיִקְרָא דִּיִּי אֲתַמְלִי יֵת
 מִשְׁכַּנָּא: לו וּבִאֲסֻתְלָקוֹת עֲנָנָא

רְגְלֵיהֶם: לב בְּבֹאֵם אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד
 וּבִקְרַבְתֶּם אֶל-הַמִּזְבֵּחַ יִרְחֲצוּ כַאֲשֶׁר צִוָּה
 יְדוֹה אֶת-מֹשֶׁה: ס לג וַיִּקָּם אֶת-הַחֲצֵר
 סָבִיב לְמִשְׁכַּן וְלַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת-מִסְךְ שַׁעַר
 הַחֲצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת-הַמִּלְאכָה: פ מִפְטִיר
 לד וַיְכַס הָעֲנַן אֶת-אֹהֶל מוֹעֵד וּכְבוֹד יְדוֹה
 מִלֵּא אֶת-הַמִּשְׁכָּן: לה וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָּבֹא
 אֶל-אֹהֶל מוֹעֵד כִּי-שָׁכַן עָלָיו הָעֲנַן וּכְבוֹד
 יְדוֹה מִלֵּא אֶת-הַמִּשְׁכָּן: לו וּבִהֲעֹלֹת הָעֲנַן

(32) When they would come to the Tent of Appointment and when they would draw near to the Altar — they would lave, just as the Lord had commanded Moshe. (33) Then he erected the Courtyard all around the Sanctuary and the Altar, and he placed the Veil of the Courtyard's entrance. And thus, Moshe completed the work. (34) And the cloud covered the Tent of Appointment, and the Honor of the Lord filled the Sanctuary. (35) And Moshe could not enter the Tent of Appointment, because the cloud had rested upon it and the Honor of the Lord had filled the Sanctuary. (36) Whenever the cloud would rise up from

RASHI

(32) **וּבִקְרַבְתֶּם** — [This word could be erroneously understood to be a noun, meaning “and at their approach.” Rather, it is a verb, whose infinitive form (מקור) is] equivalent to **וּבִקְרַבְתֶּם** [and specifically, should be understood to take on the (continuous) form, namely,] “when they would draw near”

(Be'eir Rechovot). (35) **And Moshe could not enter the Tent of Appointment** — While another verse states (Numbers 7:89), “And when Moshe came into the Tent of Appointment” [An apparent contradiction to our verse, for how could Moshe have entered if he was not able?!] However, comes a third verse [namely, the latter part of our verse], and reconciles the former two, as follows: “[Moshe could not enter the Tent of Appointment,] because the cloud had rested upon it.” We can understand from here that as long as the cloud was upon the Tent of Appointment, Moshe was unable to enter: but when the cloud had lifted, Moshe could then enter and commune [with God] (Torat Kohanim: Yud Gimmel Middot 8).

רש"י

(לב) וּבִקְרַבְתֶּם. כְּמוֹ וּבִקְרַבְתֶּם. בְּשִׁקְרִיבוֹ: (לה) וְלֹא יָכֹל מֹשֶׁה לָּבֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. וּכְתוּב א' אוֹמֵר וּבָבֹא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד בֶּאֱהָרָתוֹ הַשְּׁלִישִׁי וְהִכְרִיעַ בֵּינֵיהֶם כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנַן אֲמֹר מַעֲתָה כָּל זְמַן שֶׁהָיָה עָלָיו הָעֲנַן לֹא הָיָה יָכוֹל לָבֹא נִסְתַּלַּק הָעֲנַן נִכְנָס וּמְדַבֵּר עִמּוֹ:

מַעֲלֵי מִשְׁכַּנָּא נְטֻלִין בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִטְּלַנְיָהוּן:
לֹא וְאִם לֹא יִסְתַּלַּק עֲנָנָא וְלֹא
נְטֻלִין עַד יוֹמָא דְאַסְתַּלְקוּתֵיהּ:
לֹחַ אַרְיֵי עֲנָנָא יִקְרָא דִּי עַל
מִשְׁכַּנָּא בִּימְמָא וְחִיּוּ אֶשְׁתָּא
הוּי בְּלִילְיָא בֵּיהּ לְעֵינֵי כָל
בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִטְּלַנְיָהוּן:

מַעֲלֵי הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל
מִסְעֵיהֶם: לֹא וְאִם-לֹא יַעֲלֶה הָעֲנָן וְלֹא
יִסְעוּ עַד-יּוֹם הָעֲלֹתוֹ: לֹחַ כִּי עֲנָן יְדוּהַ
עַל-הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְאִשׁ תִּהְיֶה לַיְלָה בּוֹ
לְעֵינֵי כָל-בֵּית-יִשְׂרָאֵל בְּכָל-מִסְעֵיהֶם:
חֹזֵק

above the Sanctuary, the Children of Israel would [know that they must] embark on all their journeys. (37) But if the cloud would not rise up, they would not embark — until the day it did rise up. (38) For [while they encamped,] the cloud of the Lord would be upon the Sanctuary by day, and fire would be upon it at night, before the eyes of the entire House of Israel, on all of their journey [stopovers].

RASHI

רש"י

— לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם (38)
[literally, “before the eyes of the entire
House of Israel, on all of their journeys.”
However, the cloud and fire would only rest
upon the Sanctuary when Israel was
encamped, not when they were travelling.

(לח) לְעֵינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם. בְּכָל
מִסְעֵי שְׁהִיּוּ נוֹסְעִים הִיָּה הָעֲנָן שׁוֹכֵן בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִחַנו
שָׁם. מָקוֹם חֲנֻתָם אֵף הוּא קְרוּי מִסְעֵי וְכֵן וַיִּלָּךְ
לְמִסְעֵיו וְכֵן אֱלֹהִים מִסְעֵי. לְפִי שֶׁמִּמְקוֹם הַחֲנֻנִיָּה חֲזָרוּ
וְנִסְעוּ לְכָרְךָ נִקְרָאוּ כְּלָן מִסְעוֹת:

The meaning is, however:] On all of the journeys that they travelled, the cloud [and fire] would rest [upon the Sanctuary] at the place of their encampment. Their resting place can also be considered to be included in the term מסע; similar is (Genesis 13:3), “וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו” [where Rashi there teaches us that Avraham returned by way of the same stopovers as his way forward. Thus, the term מסע there also includes the stopovers of a journey]; likewise is (Numbers 33:1), “אֵלֶּה מַסְעֵי” [where besides Israel’s travels, the term מסעי also included their actual stopovers — see the verses 33:5-49 that follow there]. This is because from any one place of encampment, Israel would resume their travels — therefore, [both the actual travels and the encampments] are all called מסעות.

הפטרות פקודי

במלכים א פרק ז

כמנהג האשכנזים. אבל הספרדים מפטירין לפקודי "ויעש חירום", תמצא לעיל בהפטרות ויקהל.
נא ותשלם כלי-המולאכה אשר עשה המלך שלמה בית ידוה ויבא שלמה את-קדשי א דוד אביו
את-הכסף ואת-הזהב ואת-הכלים נתן באצרות בית ידוה: הא אז יקהל שלמה את-זקני ישראל
את-כל-ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אלי-המלך שלמה ירושלם להעלות את-ארזן

בְּרִית־יְדוּהָ מַעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן; בַּיּוֹמָהּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּירַח הָאֲתָנִים בְּחַג הוּא
הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי; וַיָּבֵאוּ כָּל יִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הָאָרוֹן; וַיַּעֲלוּ אֶת־אָרוֹן יְדוּהָ וְאֶת־אֹהֶל
מוֹעֵד וְאֶת־כִּלְיֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בְּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם; הַיּוֹמָהּ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדְתֵּי יִשְׂרָאֵל
הַנִּזְעָדִים עָלוּ אֵתוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מִזִּבְחֵיבַיִת וְצָאן וּבִקְרָא אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ וְלֹא יִמְנוּ מִרֶב־וַיִּבְכְּאוּ הַכֹּהֲנִים
אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְדוּהָ אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֶדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְּפֵי הַכְּרוּבִים; וְכִי
הַכְּרוּבִים פָּרְשִׁים כַּנְּפִים אֶל־מְקוֹם הָאָרוֹן וַיִּסְכּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־כַּיּוֹ מִלְּמַעְלָה; הַיּוֹמָהּ וַיִּאָּרְכוּ
הַכְּרוּבִים וַיִּרְאוּ רֵאשִׁי הַכְּרוּבִים מִן־הַקֶּדֶשׁ עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יִרְאוּ הַחוּצָה וַיְהִי שֵׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה; וְאִין
בְּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לְחוֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִנִּיחַ שֵׁם מֹשֶׁה בְּהִרְבֵּ אֲשֶׁר בְּרִית יְדוּהָ עִם־כְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם
מִצְרָיִם מִצְרָיִם; וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֶּדֶשׁ וַיַּעֲנֹן מֶלֶךְ אֶת־בֵּית יְדוּהָ; יֵא וְלֹא־יִכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד
לְשֵׁרֶת מִפְּנֵי הָעָנָן כִּי־מֶלֶךְ כְּבוֹד־יְדוּהָ אֶת־בֵּית יְדוּהָ; יב אִין אֶמֶר שְׁלֹמֹה יְדוּהָ אֶמֶר לְשָׁכֵן בְּעַרְפֵּל:
יג בְּנֶה כְּנִייתִי בֵּית זָבֻל לָךְ מִכּוֹן לְשִׁבְתֶּךָ עוֹלָמִים; יד וַיִּסַּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פְּנָיו וַיִּכְרַךְ אֶת כָּל־קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל
וְכָל־קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל עָמְדוּ; טו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְדוּהָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי וַיְבִידוּ מֶלֶךְ
לְאֹמֶר; טז מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם לֹא־בְחֶרְתִּי בְּעִיר מְכֹל שְׁכַמֵּי יִשְׂרָאֵל
לְבָנוֹת בָּיִת לַהֲיוֹת שְׁמִי שֵׁם וְאַבְתֵּר בְּדוֹד לַהֲיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל; יז וַיְהִי עִם־לֵבָב דָּוִד אָבִי לְבָנוֹת בָּיִת
לְשֵׁם יְדוּהָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; יח וַיֹּאמֶר יְדוּהָ אֶל־דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הִיָּה עִם־לֵבְבְךָ לְבָנוֹת בָּיִת לְשְׁמִי
הַטִּיבֶת כִּי הִיָּה עִם־לֵבְבְךָ; יט רַק אֵתָּה לֹא תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי אִם־כִּנֹּד הַיָּצֵא מִחֻלְצִיךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת
לְשְׁמִי; כ וַיִּקַּם יְדוּהָ אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר וְאָקַם תַּחַת דָּוִד אָבִי וְאֲשַׁבֵּא עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר
יְדוּהָ וְאַבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְדוּהָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל; כא וְאֲשֵׁם שֵׁם מְקוֹם לְאָרוֹן אֲשֶׁר־שֵׁם בְּרִית יְדוּהָ אֲשֶׁר
בְּרִית עִם־אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאֹ אֹתָם מִצְרָיִם:

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום והפסטה, ומזמור ה' מלך גאות לבש או מזמור שיר ליום השבת וה'
מלך יצל"ח דברו משנה והלכה מסדר טהרות שהוא נגד היסוד בחינת היום

משנה מסכת ידיים פרק א

Mishnah Yadayim, chapter 1

א מי רביעית נותנין לידים, לאחד אף לשניים. מחצית

(1) [By Rabbinic decree, hands which are constantly active and thereby unconsciously come into contact with impure objects, always have a second-degree impurity, which defile *terumah* and *ma'aser sheni* through contact. Therefore, a priest must wash his hands in order to purify them before coming into contact with *terumah*. In order to make this habitual, the Rabbis further instituted that hands must be washed by all before eating bread; this is referred to as *netilat yadayim*.] A quarter of a *log* [a *log* being a liquid measure equal to six eggs; hence, one quarter, is equal to one and a half eggs], of water must be poured over the hands [in order to purify them] for one [person] and [if there is left over it] is even sufficient for two [since the second washes his hands from a vessel containing the remainder of what once contained the proper amount, namely a *revi'it*]; a minimum of half a *log* must be poured over בנו עובדיה מברטנורא

א מי רביעית. מים שיש בהן שיעור רביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה: נותנים לידים לאחד אף לשניים. אחד בעינן מתחלה רביעית. אף לשנים, אם היה בו מתחלה רביעית ונטל הראשון ואחר כך השני, אע"ג דלא הוי רביעית גבי השני, שפיר דמי, הואיל ומשיירי טהרה אתו. ורמב"ם פירש, דדוקא מים שניים הוא דלא בעינן רביעית לכל חד

the hands [to be sufficient] for three or four persons. [According to this calculation, the minimum for three should be 3/8. Nevertheless, half a *log* was required for fear that each person, in concern for those that follow him would economize in the use of the water not washing his hands properly.

However, if there were 3/8 of a *log* in the vessel and the first one used 1/8, it certainly would be valid for another two persons, there being a full *revi'it* remaining, which the Mishnah says above is sufficient for two.] One *log* or more [is sufficient] for five, ten, or one hundred persons [not to be taken literally; rather meaning, that a minimum of a *log* of water will suffice for any number as long as there is, physically, enough water remaining to be poured over the hands of the last person, in the correct manner]. Rabbi Yose says: Provided that there is not less than a quarter of a *log* left for the last person [the *halachah* does not follow Rabbi Yose]. [The proper manner of *netilat yadayim* is: One pours the water over his hands up to his wrists. After the first pouring motion, his hands are pure. However, the water from the first pouring motion is, itself, defiled and his hands, still being wet from that water, would defile *terumah*, if they touched it. Therefore, one pours a second time purifying the water still remaining on his hands.] [If, in the second pouring motion, he didn't reach his wrists], additional [water] may be added to the second water [and poured onto those areas], but more may not be added to the first water [if he didn't reach his wrists in the first pouring motion; rather, he must dry his hands and repeat the entire procedure]. (2) Water may be poured over the hands out of any kind of vessel, even out of vessels made of animal dung, out of vessels of stone or out of vessels of clay [even though, these are not considered vessels in regard to being susceptible to impurity, they are, nevertheless, considered vessels for the purpose of washing the hands]. Water may not be poured from the sides of [broken] vessels or from the bottom of a ladle [because they are broken parts of vessels and are not considered

לג, לְשִׁלְשָׁה אוּ לְאַרְבָּעָה. מִלֵּג, לְחִמְשָׁה וְלַעֲשָׂרָה וְלִמְאָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, וּבִלְבָד שְׁלֹשָׁה יַפְחוֹת לְאַחֲרוֹן שְׁבָהֶם מְרַבְּעִית. מוֹסִיפִין עַל הַשְּׁנָיִים, וְאִין מוֹסִיפִין עַל הָרְאשׁוֹנִים: בְּכֹל הַכֵּלִים נוֹתְנִין לְיָדַיִם, אֶפְלוּ בְּכֹלֵי גְלִילִים, בְּכֹלֵי אֲבָנִים, בְּכֹלֵי אֲדָמָה. אִין נוֹתְנִין לְיָדַיִם, לֹא בְדַפְנוֹת הַכֵּלִים, וְלֹא בְשׁוּלֵי הַמַּחֲזֵן, וְלֹא

רבנו עובדיה מברטנורא

חד, הואיל וכבר נטהרו ידיו משטיפה ראשונה, אבל במים ראשונים אין פחות מרביעית לכל אחד. ורבותי לא פירשו כן: מחצית לוג לשלשה או לארבעה. לפום שיעורא דרביעית לשנים, היה די ברביעית ומחצה לשלשה, אלא כיון דנפיש גברי חיישינן שמא לא ידקדקו יפה ליטול עד הפרק, שכל אחד מצמצם במים מפני חברו. ומיהו אי איכא רביעית ומחצה, ונטל הראשון מהם חצי רביעית, הא ודאי דיועיל רביעית הנשאר לשנים האחרונים, דאפילו בתחלה סגי לשנים ברביעית, כל שכן השתא דאתו משיירי טהרה. וכי לא מהני הכא, הני מילי היכא דלא נשאר לשנים האחרונים רביעית: ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהן מרביעית. שיהיה בכלי בשעה שהאחרון נוטל את ידיו, רביעית. ואין הלכה כר' יוסי: מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים. דין נטילת ידים שצריך ליטול ידיו עד הפרק, ולאחר שנטל ידיו בשטיפה אחת אע"ג דידיה טהורות, אם קינח אותם במפה, מכל מקום אם חוזר ונוגע במים שעל המפה, ידיו טמאות ואם נגע בהן ככר של תרומה, נטמא, ולכך אורחיה דעביד שטיפה אחרת במים שניים לטהר המים הראשונים שעל גבי ידיו, והשתא קאמר דאם נתן המים שניים ולא הגיעו לפרק, יכול להוסיף עליהם ולשפוך מים במקום שלא שפך שם תחילה, ויטהרו המים הראשונים שעל גבי ידיו, אבל על הראשונים אם לא הגיעו לפרק אינו יכול להוסיף אלא צריך לנגב ידיו ולחזור ולשפוך בבת אחת מים שיגיעו לפרק: ב בכלי גללים. כלים עשויין מגללי הבקר. דלא חשיבי כלים לענין טומאה: לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחזן. משום דשברי כלים נינהו: ולא במגופות

vessels], nor from the bung of a barrel [since they are not made to contain water]. Nor may anyone pour [water] over the hands of his fellow out of his cupped hands because one may not draw [the spring water for the purification water], nor sanctify [by pouring in the ash of the red cow], nor sprinkle [the defiled object by dipping hyssop into], the water of purification, nor pour water over the hands, except in a vessel. And only

[complete] vessels closely covered with a lid protect [their contents from impurity when in a tent with a dead body (see Numbers 19:14-15)] and only [complete] vessels protect [their contents from impurity] from [the inner airspace of defiled] earthenware vessels [which normally defile food within their inner airspace (see Leviticus 11:33-34 and Rashi there, Chok, vol. 5 pg 297-298)]. (3) If water has become unfit to be drunk by cattle; if it was in a vessel, it is invalid [for *netilat yadayim*; the Sages instituted to pour only with such water that is fit to be drunk by cattle], but if it was in the ground, it is valid [since the water in the ground forms a *mikvah* and is valid for the purpose of immersing, one may, therefore, certainly immerse his hands there as well]. If there fell into it [the vessel containing water for *netilat yadayim*], ink, resin, or vitriol and its color changed, it is invalid. If a person did any work with it, or [it happened that he] soaked his bread in it [even without his intending to do so], it is invalid (see Taz, Or HaChaim 160). Shimon of Teyman says: [Do you maintain that] even if he intended to soak his bread in one water and it fell into another water [that it is invalid? In such a case where there was limited intent, I consider the water] is valid [i.e., not only where there was no intent at all do I argue and maintain that it does not invalidate the water, but even where there was limited intent, such as, if he intended to soak in one and it fell in the other, there, too, I maintain that it does not invalidate the water]. (4) If he cleaned vessels with it or scrubbed

במגופת החבית. ולא יתן לחברו בחפניו, מפני שאין ממלאין ואין מקדשין ואין מזיין מי חטאת ואין גותנים לידים אלא בכלי. ואין מצילין בצמיד פתיל אלא כלים, שאין מצילין מיד כלי חרש אלא כלים: ג המים שנספלו משתיית הבהמה, בכלים, פסולים. ובקרקעות, כשרים. נפל לתוכן דיו, קומוס, וקנקנתום ונשתנו מראיהו, פסולין. עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו, פסולין. שמעון התימני אומר, אפילו נתכוון לשרות בזה ונפל לשני, כשרים: ד הדיח

רבנו עובדיה מברטנורא

החבית. דלאו להשתמש בתוכה עבידא אלא כיסוי לחבית: **בחפניו.** שלא ימלא חפניו מים וישפוך על ידי חברו: **שאינ ממלאים.** מלוי מים חיים לקדש בהן מי חטאת של אפר פרה, דכלי בעינן, דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי: **ואין מקדשים.** נתינת האפר על גבי המים: **ואין מזיין.** שטובל האזוב בכלי כדי להזות: **צמיד פתיל.** שברי כלי חרס שהקיפן צמיד פתיל ומונחין באהל המת, אין מצילין על מה שבתוכו: **שאינ מצילין.** כמו ואין מצילין. ודגמתו בפרק קמא דביצה שאפר כירה מוכן הוא, ופירשו בגמרא, הכי קאמר, ואפר כירה מוכן הוא: **מיד כלי חרס.** אם נפל שרץ בתוך כלי חרס, נטמא כל מה שבאיריו, חוץ מכלים ואדם שאין מיטמאין מאויר כלי חרס דכתיב "כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל אשר יאכל", אוכלין ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין אדם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס. ואם שברי כלים נתונים בתנור של חרס, ושרץ בתנור, אין השברים מצילין על האוכלים שבתוכו: **ג שנספלו משתיית הבהמה.** כגון מחמת סרחון. אבל כשנספלו מחמת טיט, אפילו בקרקע פסולים: **בכלים פסולים.** דלא תקון רבנן גטילה אלא בראויין לשתיית בהמה: בקרקע כשרים. להטביל הידים דהא מקוה ניגהו וכל גופו טובל בהן, ידיו לא כל שכן: **קומוס.** גומ"א בלע"ו: **וקנקנתום.** ודריאול"י ומזהיר כעין זכוכית: **עשה בהן מלאכה או ששרה בהן פתו פסולין.** משום דבטלן ונשתנו מתורת מים: **אפילו נתכוין לשרות בזה.** בתמיהה, וכי אפילו נתכוין לשרות פתו במקום אחד ונפל במקום אחר יהיו פסולים והלא לא נתכוין ולא בטלם, אלא ודאי כשרים הם. ואין הלכה כר' שמעון התימני: **ד או**

[off matter which was stuck on the] measures with it, [the water] is invalid; if he rinsed vessels which had already been rinsed [i.e., clean] or new vessels, it is valid. Rabbi Yose invalidates [the water] if they were new vessels [although they are clean, it is customary to rinse them first, before using them]. (5) Water in which the baker dips *geluskin* [i.e., bread of fine meal; the

reference here is to the dough, before it is baked], is invalid [for *netilat yadayim*]; but if he [merely] moistened his hands in it [and then moistened the bread with his wet hands], it is valid [because no work has been done with the actual water in the vessel]. All are fit to pour water over the hands, even a deaf-mute, an imbecile or a minor. One may place a barrel between his knees and pour out the water [as long as the water is poured out through human action, it is valid], or he may turn the barrel onto its side and pour it out. [Once he has turned the barrel onto its side and the water is flowing, he may even leave it and it is still considered valid since the flow originated through human action.] An ape may pour water over the hands [this *Tanna* requires the pouring to be caused through an action and, not necessarily, human action]. Rabbi Yose invalidates these [latter] two cases [as he maintains that *netilat yadayim* requires direct human action; hence, the flow from the barrel, even though caused by human action, is not sufficient nor is an action caused by an ape sufficient].

רבנו עובדיה מברטנורא

שמיחה בהן את המדות. לחלוחית שנדבקה בהן ואינה יוצאה אלא בדוחק, להכי תני לשון מיחוי, כמו מיחוי קרביו דתנן בפסחים פרק אלו דברים (דף סח): **פוסל בחדשים.** דאע"פ שהם נקיים, אין רגילות להשתמש בהם עד שידיוחם תחלה. ואין הלכה כר' יוסי: **ה גלוסקין.** ככרות לחם נקי וטהור: **ואם הריח בהן ידיו.** וטח את הגלוסקין בידו: **כשרים.** המים שבבלי לנטילה. שלא נעשית מלאכה במים שבבלי, אלא במים שלקח בחפניו: **מניח חבית בין ברכיו.** וברכיו מסייעין לשפוך והיינו כח גברא, ומשום הכי לא פליג ר' יוסי בהא: **ומטה חבית על צדה.** ואפילו הלך וישב לו אחר כך והחבית שופכת מים כל היום כולו, מחמת הטייתו הוא וחשיב כח גברא: **והקוף.** חיה ששמה מונא בלע"ז, ויש לה ידים כירי אדם: **נוטל לידים.** דכח נותן בעיניו, כח אדם לא בעיניו: **ר' יוסי פוסל בשני אלו.** בקוף ובמטה חבית על צדה. בקוף, משום דבעיניו כח אדם וליכא, ומטה חבית על צדה, לאו כח גברא חשיב ליה. ואין הלכה כר' יוסי:

Gemara Niddah, 119b

גמרא נדה דף קי"ט:

Rabbi Nachman replied [to the question of, "What is meant by the blood of a wound?"]: Like the blood of bloodletting. An objection was raised: It once happened that Rabbi Meir attributed it [a stain] to [red] eye lotion while Rabbi attributed it to the sap of a sycamore [which is lighter in color than the aforementioned]. Now did these cases not deal with the question of red blood? — No; with that of other types of blood. Ameimar and Mar Zutra

רב נחמן אמר פדם הקנה. מתיבי מעשה ותלה רבי מאיר בקילור ורבי תלה בשרף שקמה מאי לאו אאדם לא אשאר דמים אממר ומר זוטרא ורב אשי

and Rav Ashi once sat before a cupper. When the first [suction] cup was taken off Ameimar saw it and said to the others, "The red [of menstrual blood] which we have learned, is a shade like this. When the second one was taken off him, he said to them, This has a different shade. Someone like myself, observed Rav Ashi, who does not know the difference between one and the other, must not act as an examiner of blood.

הוּו יתְבִי קמִיה אומְנָא שְקִלִי לִיה קֶרְנָא קמִייתָא לְאמִימַר חוּזִיה אָמַר לְהוּ אָדוּם דְתַנְנִן כִּי הָאֵי שְקִלִי לִיה אַחֲרִיתִי אָמַר לְהוּ אֲשֶׁתַּנִּי אָמַר רַב אֲשִׁי כְגוֹן אֲנָא דְלָא יִדְעָנָא בֵּין הָאֵי לְהָאֵי לָא מְבַעֵי לִי לְמַחְזֵי דְמָא:

זוהר יתרו דף פ"ט ע"א

תו אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּתִיב לֹא תִבְעֵרוּ אִשׁ בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מָאִי טַעְמָא בְּגִין דְלָא אֲתַחְזִי דִּינָא בְּהָאֵי יוֹמָא וְאֵי תִימָא הָא לְגִבּוּהַ סְלִקָא בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם קְאָמַר וְלָא לְגִבּוּהַ וְהָוָא דְסְלִקָא לְגִבּוּהַ לְאַכְפִּיָא לְדִינָא אַחֲרָא סְלִקָא דְתַנְיִן אֵית אֲשָׁא אַכְלָא אֲשָׁא וְאֲשָׁא דְמַדְבְּחָא אַכְלָא אֲשָׁא אַחֲרָא וּבְגִינֵי כִּד אֲתַנְלִיא עֲתִיקָא קְדִישָׁא בְּהָאֵי יוֹמָא מְכַל שְׂאָר יוֹמִין וּבְזִמְנָא דְאֲתַנְלִיא עֲתִיקָא לָא אֲתַחְזִי דִּינָא כְּלָל וְכָל עֲלָאִין וְתַתָּאִין מְשַׁתְּבְּחִין בְּחַדְרוֹתָא שְׁלִימָתָא וְדִינָא לָא שְׁלֵטָא תְּאֵנָא כְּתִיב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ שֵׁשֶׁת יָמִים וְדָאֵי וְלָא בְּשֵׁשֶׁת וְחַנִּי יוֹמִין קְדִישִׁין עֲלָאִין אֲקָרוּן יוֹמֵי דְשְׁמָא קְדִישָׁא אֲתַבְּלִיל בְּהוּ וְאִינּוּן אֲתַבְּלִילִין בֵּיהּ וְנִפְאָה הוֹלְקָהוּן דִּישְׂרָאֵל מְכַל עַמּוּיִן עוֹבְדֵי עַבְדוּהַ זָרָה עֲלִיהוּ כְּתִיב וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כְּלַכֶּם הַיּוֹם:

Yosef le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

Sha'arei Kedusha, Part 2, Chapter 5

מוסר

מספר שערי קדושה ח"ב שער ה'

Our Rabbis, of blessed memory, said; "Even things that have no substance [i.e., that are neither *mitzvah* nor *aveirah*] are written into a person's ledger and are read to him after his death. Our Rabbis, of blessed memory also said; A person's silence brings him to humility. And humility is the beginning of all fear of Heaven. When a person is not occupying himself with Torah, he should be silent and press his lips together like two millstones that lie, one on top of the other. For all of a person's righteousness and merits are not enough to protect him from what is emitted by his lips. Fortunate is he who makes himself mute, deaf, lame, and blind. Why? So that he will not transgress, making himself and his limbs liable to hell. So, too, said David;

אָמַרו רְבוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה אֲפֹלוּ דְבָרִים שְׂאִין בְּהֶם מִמַּשׁ הֵן נִכְתָּבִין עַל פְּנִקְסוֹ שֶׁל אָדָם וְקוֹרִין לְפָנָיו בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ וְכוּ' וְאָמַרו רְבוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה שְׁתִּיקָתוֹ שֶׁל אָדָם מְבִיאָתוֹ לִידֵי עֲנוּהַ וְהָעֲנוּהַ הִיא רֹאשׁ לְכָל יְרֵאת שָׁמַיִם וּבְשַׁעַת שְׂאִינוּ עוֹסֵק בְּתוֹרָה יְהִיָה דוֹמָם וּמְדַבֵּיק שְׁפֹתוֹתָיו זו לְזוֹ כְּשֵׁתִי רִיחִיִּים שְׁשׁוֹכְבוֹת זו עַל זוּ מִפְּנֵי שְׁצַדְקוֹתָיו וְזִכְיוֹתָיו כְּלָן שֶׁל אָדָם אֵינֶן מְסַפִּיקוֹת בְּמָה שְׂיוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו אֲשֶׁרִי מִי שְׂיוֹשִׁים עֲצָמוֹ אֵלֶם וְחָרַשׁ וְהִיגֵר וְסוּמָא וְכָל כֵּף לְמָה בְּדִי שְׁלֹא יִחְטָא וְיִחְיִיב עֲצָמוֹ וְאֵת אֵיבָרָיו לְגִיהֶנָם וְכֵן דוֹד הוּא אֹמֵר (תהלים ל"ח) וְאֲנִי

(Psalms 38:14) “But I, like a deaf person, will not hear; and like a mute, who will not open his mouth.” In the Zohar it says; There is no breath without a voice ... And all those words that a person makes the effort to say that are not for the service of the Holy One, Blessed is He — every such word is made into breath, and it wanders about in the world. And when the person dies, that breath rolls around in the world. This is what is said; (I Samuel 25:29) “He will shoot the souls of your enemies as out of the hollow of a slingshot.” And they said there, “And Esther dressed in **royal clothing**” (Esther 5:1) — We learned: Whoever guards his mouth and his tongue merits to be dressed in the Divine Spirit [thus “**royal clothing**” means the Divine Spirit].

Practical Law:

Rambam, Laws of Sabbath, Ch. 6

(1) On the Sabbath eve, a Jew may not give articles [e.g., skins] to a non-Jewish artisan [e.g., a tanner] to work on, even if he contracted with him [in advance], unless there is enough time for the workman to leave his house with them before dark. So, too, a Jew may not sell his possessions to a non-Jew, nor lend objects to him, nor lend him money, nor pawn for him, nor give him a gift, only if there is enough time for him to leave the Jew's house with the object before the Sabbath. As long as he is in his house, other people do not know when he gave it to him, and if the non-Jew leaves the Jew's house on the Sabbath with the Jew's object in

his hand, it appears as though he lent, pawned, contracted, or sold to him on the Sabbath. (2) If a Jew gives a letter to a non-Jew to deliver to another city: if they agreed on a delivery fee, it is permissible even if the Jew gives the letter to the non-Jew on Sabbath eve close to sunset, provided that he leaves the Jew's house with the letter before the Sabbath begins. If they did not stipulate payment, then if there exists in the county [i.e., the borough of origin belongs to

כְּחֹרֶשׁ לֹא אֶשְׁמַע וּכְאֵלֶם לֹא יִפְתַּח פִּי וּבִסְפֹר הַזּוֹהַר וְלִית לָךְ הֶבֶל דְּלִית לִיהּ קָלָא וְכוּ' וְכַל אֵינוֹן מִילִין דְּאֶשְׁתַּדֵּל בְּהוּ בְר נֶשׁ דְּלֹאֵו אֵינוֹן לְפִלְחָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא הֵהִיא מְלֵה אֶתְעֵבִיד מִינֵה הֶבֶל וְשִׁטָּאת בְּעֵלְמָא וְכֵד נִפְקַת נִשְׁמַתִּיהּ הֵהוּא הֶבֶל מְגַלְגָּלָא לִיהּ בְּעֵלְמָא וְדָא אִיהוּ (ש"א כ"ח) וְאֵת נֶפֶשׁ אִיבִיר יִקְלַעְנָה בְּתוֹךְ בֶּף הַקְּלַע. וְאֶמְרוּ שָׁם (אֶסְתֵּר ה') וְתִלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת אוֹלִיפְנָא כָּל מָאן דְּנָטַר פּוּמִיָּה וְלִישְׁנִיָּה זְכִי לְאֶתְלַבְּשָׁא בְּרוּחַ קוּדְשָׁא וְכוּ':

הלכה

הרמב"ם הלכות שבת פרק ו'

א לא יתן אדם בערב שבת בלים לאומן נכרי לעשותן אף על פי שפסק עמו אלא בכדי שיצא בהן מביתו קודם שחשיכה וכן לא ימכור אדם חפציו לנכרי ולא ישאילנו ולא ילוננו ולא ימשכנו ולא יתן לו במתנה אלא בכדי שיצא באותו חפץ מפתח ביתו קודם השבת שקל זמן שהוא בביתו אין אדם יודע אימתי נותן לו וכשיוצא הנכרי מביתו בשבת וחפץ ישראל בידו יראה כמו שהלוחו לנכרי או משכנו או פסק עמו או מכר לו בשבת: ב הנותן אגרת לנכרי להוליכה לעיר אחרת אם קצץ עמו שכר הולכה מתר ואפלו נתנה לו ערב שבת עם חשיכה והוא שיצא בה מפתח ביתו קודם השבת. ואם לא קצץ אם יש

a greater county which has] a designated person [a postmaster] who collects the letters [for the boroughs of the county] and sends them [further along] with his couriers to other localities (see Kessef Mishnah and Bet Yosef Or HaChaim 247), it is permissible to give the letter to this non-Jew [since the postmaster of the county is there on a permanent basis, there is no fear that he won't find him until the Sabbath], provided that, [in a case where they don't know where the postmaster lives] there is enough time left in the day for a person to travel from the Jew's house to [the first] house [in the county] next to the [outer city] wall before the Sabbath; since it is possible that the person who collects and sends the letters lives [in the first house] next to the [county] wall. If there is no person designated for this task, but the non-Jew to whom the Jew is giving the letter will deliver it to the other city himself, then it is forbidden to send a letter with him at any time [even on Sunday, since it is possible that, unlike a permanent postmaster, he won't find the person until the Sabbath and deliver it then] unless he stipulates payment with him [so that the non-Jew is now acting on his own behalf].

בְּמִדְיָנָה אָדָם קְבוּעַ שֶׁהוּא מְקַבֵּץ הָאֲגָרוֹת וְשׁוֹלֵחַ אוֹתָם לְכָל מִדְיָנָה וּמִדְיָנָה עִם שְׁלוּחָיו מִתָּר לְתֵן לְנִכְרֵי הָאֲגָרָת וְהוּא שִׁיחִיָּה שֶׁהוּת בְּיוֹם כְּדִי שִׁיגִיעַ לְבֵית הַסְּמוּךְ לְחֻמָּה קוֹדֵם הַשְּׂבָת שְׂמָא זֶה שְׂמֻקְבֵּץ הָאֲגָרוֹת וְשׁוֹלְחָן לְבֵיתוֹ סְמוּךְ לְחֻמָּה הוּא. וְאִם אֵין שָׁם אָדָם קְבוּעַ לְכַף אֵלָא הַנִּכְרִי שְׁנוֹתֵנִין לוֹ הָאֲגָרָת הוּא שְׂמוּלִיכָה לְעִיר אַחֲרַת אֲסוּר לְשַׁלּוּחַ בְּיַד הַנִּכְרִי הָאֲגָרָת לְעוֹלָם אֵלָא אִם בֵּן קֶצֶץ לוֹ דָּמִים: